

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 มีบทบัญญัติกำหนดแนวทางให้ศาลวินิจฉัยว่าข้อสัญญาใดเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม แต่แนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ยังไม่ชัดเจน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาถึงแนวความคิดและวิธีการเพื่อใช้ในการวินิจฉัยว่าข้อสัญญาใดเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในประเทศอังกฤษ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา เยอรมันและฝรั่งเศส ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร ทั้งจากตำรา คำอธิบายกฎหมายและบทความที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมจะมีบทบัญญัติกำหนดแนวทางให้ศาลวินิจฉัยข้อสัญญาโดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นข้อสัญญาที่มีเนื้อหาไม่เป็นธรรมโดยเด็ดขาด ซึ่งศาลต้องพิพากษาให้ข้อสัญญาตกเป็นโมฆะ ประเภทที่สองเป็นข้อสัญญาที่มีเนื้อหาไม่เป็นธรรมโดยไม่เด็ดขาด ข้อสัญญามีผลใช้บังคับได้แต่ศาลต้องวินิจฉัยประกอบกับกระบวนการทำสัญญาว่ามีความเป็นธรรมหรือไม่ หากไม่ปรากฏความไม่เป็นธรรมในกระบวนการทำสัญญา ข้อสัญญามีผลใช้บังคับได้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อเสนอว่า

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อสัญญาที่มีเนื้อหาไม่เป็นธรรมโดยเด็ดขาดและไม่เด็ดขาด
2. แก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 10 โดยแยกบทวินิจฉัยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมออกจากบทปรับลดสภาพบังคับของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม
3. สร้างกรอบความคิดเรื่องความไม่เป็นธรรมในเนื้อหาของสัญญากับความไม่เป็นธรรมในกระบวนการทำสัญญาเพื่อเป็นหลักในการวินิจฉัยว่าข้อสัญญาใดเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม
4. ควรกำหนดบทบัญญัติวิธีพิจารณาความโดยเฉพาะเพื่อใช้บังคับในกรณีมีประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

The Unfair Contract Terms Act, B.E. 2540 (1997) contains provisions setting out a guideline to be employed by the Courts in determining unfair contract terms. But, such statutorily provided guideline is far from clear. This thesis is, therefore, aimed at exploring concepts and judicial techniques to be used for determining which contract terms can be regarded as unfair under the said Act. For these purposes, parallel laws of the United Kingdom, the European Union, United States, Germany and France are compared and contrasted. The study is based upon the documentary research method and, in this connection, relevant textbooks, commentaries and legal articles are examined.

The study reveals that the law on unfair contract terms, on analysis, classifies substantively unfair contract terms into 2 types: firstly, *absolutely unfair contract terms*, which must be declared void outright by the Court, and, secondly, *non-absolutely unfair contract terms*. A contract term in the second class remains effective but the Court will have to consider its procedural fairness and, if no unfairness in its procedure is found, will declare it enforceable. This thesis makes the following recommendations.

1. The Act should make a clear distinction between a contract terms which is absolutely unfair in substance and a contract term the substance of which is not absolutely unfair.
2. There should be amended section 10 of the Unfair Contract Terms Act, B.E. 2540 to the effect that the 'determination' and 'reduction of enforceability' of unfair contract terms are separated.
3. The 'substantive-procedural unfairness' framework should be introduced and adopted to enable the determination as to which contract term is unfair.
4. There should be provisions setting out special procedural law for applicability to disputes in connection with unfair contract terms.